

ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΝΤΑΞΙΑΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Δεύτερη έκδοση

Το παρόν έγγραφο παρουσιάζει την επικαιροποίηση – και είναι η δεύτερη έκδοση – της θέσης του Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση (ο Φορέας) όσον αφορά τα ενταξιακά εκπαιδευτικά συστήματα, που δημοσιεύθηκε το 2015. Καθορίζει ένα συμφωνημένο όραμα και τα βασικά χαρακτηριστικά των ενταξιακών εκπαιδευτικών συστημάτων. Σε ξεχωριστό **Έγγραφο γενικών πληροφοριών** παρουσιάζονται τα στοιχεία και η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα επικαιροποίηση του εγγράφου θέσης του Φορέα για το 2022.

Το απόλυτο αυτό όραμα για τα ενταξιακά εκπαιδευτικά συστήματα θεωρείται ως μια φιλοδοξία – ένας στόχος και ένας ορίζοντας – με την οποία μπορούν όλες οι χώρες μέλη του Φορέα να ευθυγραμμίσουν το έργο τους για την ανάπτυξη πολιτικής. Επιδιώκοντας να υποστηρίξει αποτελεσματικά τις χώρες μέλη του για την επίτευξη του στόχου αυτού, ο Φορέας αναγνωρίζει ότι όλες βρίσκονται σε διαφορετικά σημεία σκέψης και δράσης γύρω από το όραμα για ενταξιακά εκπαιδευτικά συστήματα. Ως εκ τούτου, το όραμα θα αποτελέσει το επίκεντρο και την έμπνευση για την πρόοδο των εργασιών με τις χώρες μέλη τα επόμενα χρόνια.

Μετά από 25 χρόνια εργασίας του Φορέα με τις χώρες μέλη, το όραμα για τα ενταξιακά εκπαιδευτικά συστήματα που περιγράφεται στο έγγραφο θέσης του 2015 παραμένει σταθερό:

Σε όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως ηλικίας, παρέχονται ουσιαστικές, υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικές ευκαιρίες στην τοπική τους κοινότητα, μαζί με τους φίλους και τους συμμαθητές τους.

Ωστόσο, το πλαίσιο εργασίας σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο έχει αλλάξει σημαντικά. Είναι επιτακτική ανάγκη το έγγραφο θέσης του Φορέα να παραμείνει επίκαιρο, επομένως το έγγραφο αυτό επικαιροποιεί την αρχική έκδοση του 2015.

Τα εκπαιδευτικά συστήματα σε όλη την Ευρώπη αντιμετωπίζουν όλο και μεγαλύτερες προκλήσεις. Αυτές οφείλονται στις συγκρούσεις, τη μετανάστευση, τις πανδημίες, την κλιματική αλλαγή, την τεχνολογική ανάπτυξη και τις κοινωνικές αλλαγές. Πολλές από τις προκλήσεις αυτές ενδέχεται να εντείνουν τις ανισότητες με τις οποίες η **Global Education Monitoring Report 2020 [Παγκόσμια Έκθεση Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης 2020]** αναφέρει ότι συνδέονται συνήθως:

... το φύλο, η απόσταση, ο πλούτος, η αναπηρία, η εθνότητα, η γλώσσα, η μετανάστευση, ο εκτοπισμός, η φυλάκιση, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα και η έκφραση φύλου, η θρησκεία και άλλες πεποιθήσεις και στάσεις (UNESCO, 2020, σ. 4).

Η εθνική νομοθεσία και πολιτική πρέπει να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα όλων των μαθητών και να αποτρέπουν ενεργά τις διακρίσεις, τα στερεότυπα και την περιθωριοποίηση που είναι εμφανείς για όλους τους μαθητές που ενδέχεται να είναι ευάλωτοι στον αποκλεισμό από την ενταξιακή εκπαίδευση για διαφορετικούς λόγους.

Το υφιστάμενο πλαίσιο συγκρούσεων και η πανδημία COVID-19 αποτελούν μια ευκαιρία επανεξέτασης της ανθεκτικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων και του πώς προετοιμάζουν όλους τους μαθητές για τη ζωή σε ολόένα και πιο αβέβαιες περιόδους. Όσο περισσότερο καθίσταται εμφανής ο πλήρης αντίκτυπος στη μάθηση, την ψυχική υγεία και την ευημερία των νέων, έρχεται στο προσκήνιο η σκέψη γύρω από ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, όπως περιγράφεται στο έγγραφο με τίτλο **Reimagining our futures together [Επανασχεδιασμός του μέλλοντός μας μαζί]** (International Commission on the Futures of

Education, 2021). Αυτό τονίζει την ανάγκη η **εκπαίδευση να είναι μια «κοινή κοινωνική δέσμευση» – ένα από τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα – που θα ενισχύει την ικανότητα όλων να φροντίζουν και να συνεργάζονται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας.**

Τα κοινωνικά, εκπαιδευτικά και οικονομικά οφέλη της ένταξης έχουν τεκμηριωθεί επαρκώς. Ωστόσο, παραμένει πρωταρχικής σημασίας όλες οι χώρες να ανταποκριθούν στην πολιτική επιταγή, καθώς και στη σημαντική ηθική επιταγή, επιδιώκοντας πιο ενταξιακές κοινωνίες. Ενισχύοντας τη δέσμευσή τους στους **Στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη**, οι χώρες θα πρέπει να **εξασφαλίσουν μεγαλύτερη σαφήνεια γύρω από τις αρχές στις οποίες βασίζεται μια πιο ολιστική προσέγγιση για την επένδυση στην ποιότητα για όλους τους μαθητές.**

Τα νομικά πλαίσια των χωρών πρέπει να ενσωματώνουν τις δεσμεύσεις που περιγράφονται στις διεθνείς συμβάσεις και τις ευρωπαϊκές ανακοινώσεις για την κατοχύρωση τόσο της ισότητας όσο και της καταπολέμησης των διακρίσεων. Η νομοθεσία θα πρέπει να διασφαλίζει καθολική και ίση πρόσβαση στην ενταξιακή εκπαίδευση χωρίς διακρίσεις. Πρέπει να τονίσει ότι ο διαχωρισμός είναι μια μορφή διάκρισης, όπως και η μη παροχή των απαραίτητων προσαρμογών, για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να απολαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα ισότιμα με τους άλλους.

Η νομοθεσία και η πολιτική θα πρέπει να επικεντρώνονται σε προσεγγίσεις πρόληψης και παρέμβασης για να μπορέσουν όλοι οι μαθητές να ξεπεράσουν τα εμπόδια στη μάθηση και να συμμετέχουν πλήρως, σύμφωνα με το απόλυτο όραμα ότι όλοι οι μαθητές κάθε ηλικίας εκπαιδεύονται στην τοπική τους κοινότητα, μαζί με τους φίλους και τους συμμαθητές τους.

Είναι πολύ σημαντικό, για να ανταποκριθούν στις τρέχουσες προκλήσεις, **όλοι οι φορείς της εκπαίδευσης να διευρύνουν την κατανόησή τους για τη συνεκπαίδευση ώστε να συμπεριλάβουν ΟΛΟΥΣ τους μαθητές** (UNESCO, 2020). Αυτό

συνεπάγεται την **εξάλειψη των διακρίσεων, των στερεοτύπων και των μηχανισμών περιθωριοποίησης που αποκλείουν τους μαθητές από ευκαιρίες στα τοπικά σχολεία και τις κοινότητές τους.** Οι εθνικές στρατηγικές που στοχεύουν ορισμένες μειονοτικές ομάδες θα πρέπει να επεκταθούν ώστε να επιβληθεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση και να διασφαλιστεί ότι κάθε μαθητής έχει σημασία.

Στο επίκεντρο του μελλοντικού σχεδιασμού βρίσκεται η ανάγκη για σαφήνεια σχετικά με την έννοια της ενταξιακής εκπαίδευσης. **Η ένταξη στον τομέα της εκπαίδευσης και η ισοτιμία δεν θα πρέπει να θεωρούνται ξεχωριστές πολιτικές, αλλά αρχές που στηρίζουν και τροφοδοτούν όλες τις εθνικές πολιτικές.** Σε αυτές περιλαμβάνονται οι πολιτικές για τη διακυβέρνηση, το αναλυτικό πρόγραμμα, την αξιολόγηση, τη διασφάλιση ποιότητας, την παρακολούθηση και αξιολόγηση, την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και τη χρηματοδότηση και την κατανομή των πόρων.

Θεμελιώδη σημασία για την εξασφάλιση ποιότητας έχει η ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων μέσω ευκαιριών επαγγελματικής επιμόρφωσης. Οι εν λόγω ικανότητες πρέπει να επιτρέπουν σε όλους τους εκπαιδευτικούς να αυξήσουν τις επιτυχίες, την απόδοση και τα αποτελέσματα ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι έτσι εξοπλισμένοι ώστε να προσαρμόζουν ή να τροποποιούν το αναλυτικό πρόγραμμα ώστε να παρέχουν σχετικές ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές, χωρίς να καταφεύγουν σε εναλλακτικά ή χωριστά αναλυτικά προγράμματα. **Οι εξατομικευμένες προσεγγίσεις θα πρέπει να εμπλέκουν όλους τους μαθητές, να υποστηρίζουν την ενεργό συμμετοχή τους και να τους δίνουν φωνή στη μαθησιακή διαδικασία.**

Η ευέλικτη χρηματοδότηση και η ισότιμη κατανομή των πόρων θα πρέπει να επικεντρωθούν στην **αύξηση της ικανότητας των σχολείων και των κοινοτήτων να ανταποκρίνονται στην ποικιλομορφία και να υποστηρίζουν όλους τους μαθητές.** Οι προσεγγίσεις χρηματοδότησης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ζητήματα γύρω από τις διατομεακές ανάγκες των μαθητών. Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι οι ταυτότητες των μαθητών επικαλύπτονται και συχνά εκφράζουν τις πολλαπλές διαστάσεις της ετερογένειας. Οι

μαθητές ενδέχεται να εκτεθούν σε διαφορετικούς τύπους διακρίσεων και μειονεκτημάτων ως αποτέλεσμα του συνδυασμού ταυτοτήτων. Είναι προφανές ότι ο χαρακτηρισμός των μαθητών και, ειδικότερα, η χρήση ετικετών στις αποφάσεις σχετικά με την παροχή ή την πρόσβαση σε πόρους μπορεί να επηρεάσει την ισοτιμία.

Αυτή η αυξανόμενη αναγνώριση της ετερογένειας και της πολυπλοκότητας των μαθητών απαιτεί μεγαλύτερη συνεργασία. Θα απαιτήσει επίσης την αλλαγή του ρόλου των επαγγελματιών στον τομέα της εκπαίδευσης, οι οποίοι πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να παρέχουν πιο εξατομικευμένες παιδαγωγικές μεθόδους, μεγαλύτερη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών και πιο ποικίλες επιλογές μάθησης. Οι σχολικές κοινότητες θα πρέπει να συμμετέχουν, όλο και περισσότερο, σε μια διαδικασία επανασύνδεσης της έννοιας «ενός σχολείου» ως θεσμού που προσφέρει κάτι περισσότερο από την παράδοση του περιεχομένου του αναλυτικού προγράμματος.

Οι συνεργασίες και τα δίκτυα με τους εμπλεκόμενους φορείς και τις τοπικές κοινότητες θα αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία καθώς οι θεσμοί (όπως οι κυβερνήσεις, τα υπουργεία, οι περιφερειακές ή τοπικές αρχές και τα σχολεία) οργανώνονται και συνεργάζονται με διαφορετικούς τρόπους για τη δημιουργία διατομεακών έργων. Τα έργα αυτά πρέπει να βασίζονται στην κατανόηση του ευρύτερου οικοσυστήματος για τα ενταξιακά εκπαιδευτικά συστήματα. Πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τις βασικές επιρροές στη μάθηση και τη συμμετοχή εντός και μεταξύ των διαφόρων επιπέδων του συστήματος, διασφαλίζοντας την πρόοδο των μαθητών και τη συνέχεια της παροχής μεταξύ όλων των φάσεων της εκπαίδευσης.

Μετά τη νόσο COVID-19, ενδέχεται να υπάρχουν περιθώρια **αύξησης της κοινωνικής ευαισθητοποίησης σχετικά με τις επιπτώσεις του διαχωρισμού, της απομόνωσης και του αποκλεισμού από το σχολικό σύστημα**. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να υιοθετηθεί η προσέγγιση της «καλύτερης ανοικοδόμησης», με επίκεντρο την ανάπτυξη ικανοτήτων για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και τη χρήση δεδομένων για τη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης, στοιχείων και αποτελεσμάτων για ΟΛΟΥΣ τους μαθητές. Η εν λόγω προσέγγιση θα πρέπει να προσαρμόζει τα έργα, ώστε να παρέχουν διάφορες διαδρομές και προσεγγίσεις, ανάλογα με τα εκάστοτε πλαίσια και το ιστορικό των χωρών – με έμφαση στη συνεχή βελτίωση και στην παροχή υψηλής ποιότητας μαθητοκεντρικής εκπαίδευσης για όλους.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Μπορείτε να παραθέσετε την παρούσα έκδοση ως εξής: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση, 2022. *Θέση του Φορέα για τα ενταξιακά εκπαιδευτικά συστήματα*. Δεύτερη έκδοση. Odense, Δανία